

Centre
Pompidou

Tentoonstelling

Ha ha ha ha

De humor van de kunst

Persdossier

Marcel Duchamp, Fontaine, 1917_1964, Photo Credit : Centre Pompidou, MNAM-CCI/Christian Bahier & Philippe Migeat/Dist. RMN-GP
© Association Marcel Duchamp / Sabam, Belgium 2021. Graphic creation – Huz & Bosshard.

Inhoudstafel

1. De Tentoonstelling	4
▪ Wanneer kunst met zichzelf lacht	4
▪ Karikaturen	5
▪ Woordspelingen	6
▪ Kunst als spel	8
▪ Een hoax	10
▪ Parodieën	13
▪ Spot	14
▪ De kunstenaar als nar	15
2. De peters van de tentoonstelling: Alex Vizorek en Stijn Van de Voorde	16
3. Hahahagenda: alle activiteiten in de marge van de tentoonstelling	17
4. Virtual reality: de tentoonstelling in het midden van de stad Brussel	17
5. Praktische informatie	17
6. Over ING, KANAL-Centre Pompidou en Centre Pompidou	18

Dit persdossier is een greep uit de tentoonstelling en is geenszins volledig.

Tentoonstelling **Hahaha** De humor van de kunst | Persdossier

2

Ha ha ha

De humor van de kunst

1. De tentoonstelling

Van de Great Zwans Exhibition tot Francis Picabia, van Man Ray tot Marcel Broodthaers, van René Magritte tot John Baldessari, en van ezel Lolo tot Jean Tinguely: dit najaar staat humor centraal in het ING Art Center. Niet de humor in kunst, maar de humor van kunst, die met zichzelf en haar beoefenaars de spot drijft. Want, zoals Marcel Duchamp al zei, “niets is voldoende serieus om serieus genomen te worden”.

Het begint al met de meester, Magritte. En zijn portret van kunsthandelaar Alexandre Jolas, die rechtopstaand op zijn paraplu leunt, terwijl het bijschrift aan zijn voeten “Personnage assis” (Zittend persoon) vermeldt. Zodra de bezoeker het ING Art Center binnenstapt, wordt de toon op fraaie wijze gezet: dit wordt lachen geblazen!

Deze najaarstentoonstelling in het ING Art Center is een bevrijdende tentoonstelling die op zijn minst een glimlach om de lippen tovert, ondanks de uitnodiging om humor ook héél serieus te nemen.

“Hahaha heeft als doel om de lach zijn rechtmatige plaats in de moderne en hedendaagse kunstgeschiedenis te geven. Door zich van de lach te bedienen, hebben avant-gardekunstenaars er een van de belangrijkste drijvende krachten achter de moderniteit van gemaakt. Maar desondanks is humor niet meer dan een schim in het grote modernistische verhaal”, vertelt Nicolas Liucci-Goutnikov, conservator bij het Centre Pompidou en de curator van deze tentoonstelling, die is ontstaan uit een unieke samenwerking tussen KANAL, het Centre Pompidou en het ING Art Center.

De timing van deze tentoonstelling had niet beter kunnen zijn, alhoewel ze niet voortkomt uit de coronacrisis. “De eerste gesprekken met het Centre Pompidou en de eerste ideeën voor de tentoonstelling dateren al van voor de pandemie, maar we hebben de tentoonstelling effectief moeten uitstellen vanwege de coronacrisis”, verklaart Anne Petre, verantwoordelijke voor de kunstcollectie van ING België. “Eigenlijk is het een gelukkige samenloop van omstandigheden dat de tentoonstelling nu opengaat. Als een frisse wind die komaf maakt met alle somberheid die zich sinds het begin van de pandemie heeft opgestapeld.”

Wanneer kunst met zichzelf lacht

Hahaha. De humor van de kunst brengt meer dan 200 kunstwerken bij elkaar. Ze zijn vooral uit het Centre Pompidou afkomstig, en sommige werken zijn nog niet vaak of zelfs nog nooit getoond. De collectie uit Parijs is aangevuld met een twintigtal Belgische werken uit de collectie van ING België, uit privécollecties en via kunstenaars zelf. Het team werkte bijvoorbeeld nauw samen met Wim Delvoye en Guillaume Bijl om de getoonde werken te selecteren.

René Magritte, *Le bon exemple*, 1953
olie op doek • Parijs, MNAM-Centre Pompidou. Photo credit: © Centre Pompidou, MNAM-CCI/Service de la documentation photographique du MNAM/Dist. RMN-GP • Copyright artwork: © Adagp, Paris

“Kunst brengt mensen al sinds de 18e eeuw aan het lachen: er werden een soort humoristische verslagen van de Salons gepubliceerd met enkele foto's. De eerste humoristische tekeningen in de pers verschenen in de 19e eeuw, ze volgden de geleidelijke structurering van de kunstwereld. Ze dreven de spot met kunstwerken, kunstenaars, verzamelaars, kunstcritici en toeschouwers. Parodiërende tentoonstellingen, zoals de Arts incohérents in Parijs of het Ghémar-museum, dat in het Brussel van de belle époque ontstond, staken de draak met de serieuze salons.

Spottende kritiek op de kunst komt op dat moment nog van buitenaf, van de pers. Deze situatie verandert tijdens de jaren 1910, wanneer het kritische en tegelijk vrolijke dadaïsme opduikt”, legt Anne Petre uit. De subversieve houding waarin humor als een bolwerk tegen de gevestigde orde in onder andere België wordt gebruikt, wordt in de tentoonstelling belicht aan de hand van zeven thema's.

Karikaturen

In de 19e eeuw verschijnen de eerste karikaturen, dankzij de opkomst van de gedrukte pers. Ze drijven de spot met een kunstwereld die zichzelf te serieus neemt. Vanaf 1840 publiceerde Daumier humoristische tekeningen over de Salons in La Caricature en Le Charivari, waarmee hij het genre van de 'satirische Salon' uitvond. Door karikaturen en bijschriften kon hij zijn talent voor observatie en analyse gebruiken om een kritische blik te werpen op de Parijse samenleving en, meer in het bijzonder, op het publiek dat de Salons bezocht. Op 15 september 1870 opent de Belgische fotograaf en tekenaar Louis Joseph Ghémar zijn Exposition fantaisiste des œuvres principales de l'art contemporain ('Fantasierijke tentoonstelling van de belangrijkste werken van de hedendaagse kunst'). Met veel talent parodieert hij de schilders van zijn tijd, zoals Courbet, Manet, Gérôme en Puvis de Chavannes, en stelt werk voor dat nog mallotiger is, zoals absurde assemblages of 'monochrome grappen'. Toile blanche is bijvoorbeeld een leeg doek in een kostbare lijst waarop het volgende staat: 'Schilderij van de dag. Besteld door de regering'.

André Blandin, Affiche van de tentoonstelling « Arts incohérents », 1893

lithografie, Antwerpen-Knokke, Galerie Ronny Van de Velde

Terwijl Louis-Joseph Ghémar de meesters en de kunstscholen van zijn tijd probeert te ontheiligen, en de incoherenten 'zonder onderscheid met alles lachen', is de 'Great Zwans Exhibition', waarvan de eerste editie op 27 februari 1885 wordt ingehuldigd door de schilders van de conservatieve kring L'Essor, een satire op de voorlopers van een nieuwe kunst, Les XX, een groep van een twintigtal kunstenaars, met onder meer James Ensor en Fernand Khnopff. De Engels-Belgische titel verwijst naar de 'zwans', een Brusselse term voor plagerijen, grappen of grollen. De eerste tentoonstelling van L'Essor valt vooral de schilders van Les XX aan, terwijl de edities van 1887 en 1914 ook mikken op kunstenaars en nieuwe stromingen in de Europese kunst.

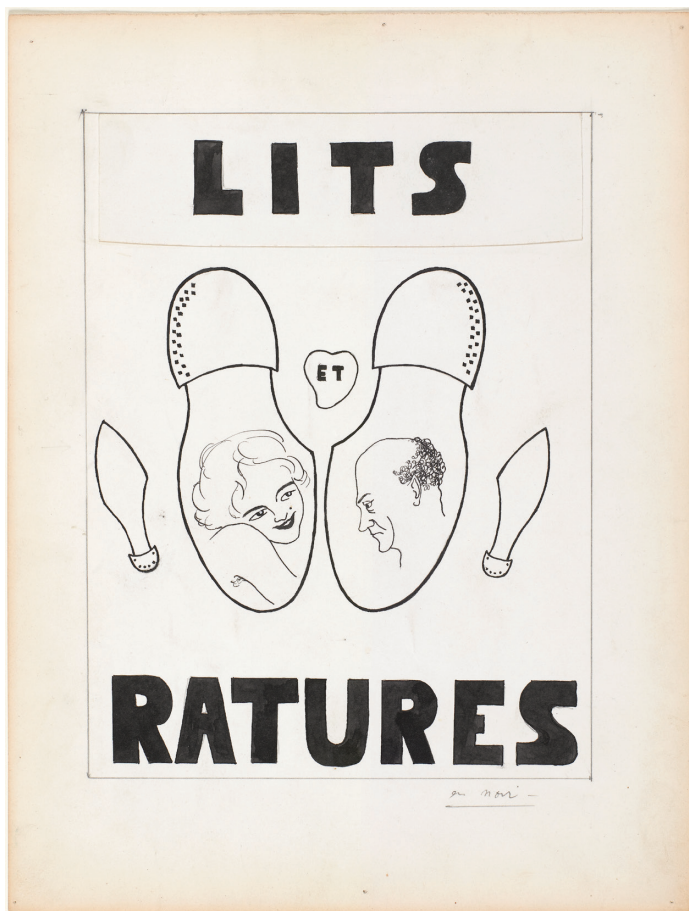
Woordspelingen en grappen

Marcel Duchamp werkt zijn readymades nog snel af met enkele 'mooie woorden', die hij op stukjes papier heeft gekrabbeld (La crasse du tympan - Le sacre du printemps, en vele andere).

Readymades spelen met het contrast tussen een industrieel vervaardigd voorwerp uit het dagelijks leven en de titel van het werk. Het beroemdste voorbeeld daarvan is ongetwijfeld het porseleinen urinoir Fontaine, een van de belangrijkste stukken van de tentoonstelling.

Marcel Duchamp, Lits et Ratures, 1912/1968
potlood en paarse stempels op gescheurd papier • Parijs, MNAM-Centre Pompidou. Photo credit: © Centre Pompidou, MNAM-CCI/Georges Meguerditchian/Dist. RMN-GP • Copyright artwork: © Association Marcel Duchamp / Adagp, Paris

Tussen september 1922 en juni 1924 maakt Francis Picabia negen tekeningen voor de cover van Littérature, een tijdschrift geleid door André Breton, die er vanaf 1919 de Lettres de guerre van Jacques Vaché in publiceert. Picabia maakt zijn illustraties in een grafische stijl die makkelijk te reproduceren is. Het zevende nummer van Littérature, Lits et ratures, heeft als enige een cover met een woordspeling van Marcel Duchamp (andere nummers bevatten sommige van zijn spoonerismen, die verspreid over de pagina's opduiken). In combinatie met de illustratie van Picabia krijgt de verdraaide titel van het tijdschrift een erotische bijklank.

Francis Picabia, Sans titre (couverture de Littérature seconde série n° 7, 1er déc. 1922), 1922
potlood, inkt en papier gelijmd op papier • Paris, Bibliothèque Kandinsky-Centre Pompidou • Photo credit: © Centre Pompidou, MNAM-CCI/Bibliothèque Kandinsky/Dist. RMN-GP

Marcel Duchamp, In Advance of the Broken Arm, 1915/1964
 hout en gegalvaniseerd ijzer • Paris, MNAM-Centre Pompidou
 Photo credit: © Centre Pompidou, MNAM-CCI/Philippe Migeat/Dist.
 RMN-GP • Copyright artwork: © Association Marcel Duchamp /
 Adagp, Paris

George Brecht, The Bottle Bottle-Opener, 1966/1980
 glas, metaal, kurk, papier • Paris, MNAM-Centre Pompidou. Photo
 credit: © Centre Pompidou, MNAM-CCI/Georges Meguerditchian/
 Dist. RMN-GP • Copyright artwork: © Adagp, Paris

Kunst als spel

Onder invloed van de dadaïsten en daarna ook de surrealisten wordt kunst 'in een doosje gestopt'. Kunst wordt een ludiek object, dat zo zijn aura kwijtraakt. Onder meer de Boîte alerte van Mimi Parent en de boxes van het Fluxus-collectief plaatsen kunst in de banaliteit van het leven. Vanaf de jaren 1970 bedenkt Leonid Sokov grote ornamenten (oud speelgoed, vaak van hout) die de spot drijven met de Sovjetideologie, en maakt Sigmar Polke van zijn schilderij *Cameleonardo da Willich* een stand-in bord voor een kermis. De Belg Jacques Charlier deelt die kermisgeest met zijn *Peinture à fond de balles*, dat deel uitmaakt van de ING-collectie. De *Action Dolls* van Wim Delvoye, die de stijl van de Barbies van Mattel uitstekend persifleren, zijn eveneens waardige erfgenamen van die blijmoedige geest.

Sigmar Polke, *Cameleonardo da Willich*, 1979

peinture acrylique sur coton damassé et anneaux métalliques, Paris, MNAM-Centre Pompidou. Crédit photo : © Centre Pompidou, MNAM-CCI/Georges Meguerditchian/ Dist. RMN-GP • Copyright de l'œuvre : © The Estate of Sigmar Polke, Cologne / Adagp, Paris

Cameleonardo da Willich is zowel een parodie op als een eerbetoon aan de kunstgeschiedenis en de strip. In het werk gaat alle aandacht naar de kruising van twee beelden die elkaar als diagonalen overlappen. Het ene beeld toont een Leonardo met het lichaam van een kameleon die zich vasthoudt aan een tak. Het andere is een prent uit een album van Lucky Luke die versierd is met een lange Chinese draak. Leonardo is niet alleen van lichaam veranderd, maar heeft zijn geboorteplaats ook verplaatst naar Willich, in het Ruhrgebied, waar Polke begin jaren 1970 in een commune verbleef. Polke schildert dit werk op een bedrukt commercieel doek en doorboort het op meerdere plaatsen om een stand-inbord voor een kermis te maken. Op die manier vult hij het eerloze van een volkse iconografie aan met een weinig diepzinnig gebruik.

Wim Delvoye, Action Doll, 2007

pop van Wim Delvoye en accessoires (tatoeagepistool, laarzen, gsm en reproductie van Cloaca nr. 5), bruikleen van de kunstenaar, prêt de l'artiste

In 2007 brengt Wim Delvoye de Action Doll uit, een pop naar zijn evenbeeld, met zijn typische attributen en een miniatuurreplica van zijn kakmachine, Cloaca. De verpakking bootst die van een Barbiepop van Mattel na. Delvoye leent en verdraait ook de slogan van het bedrijf. De achterzijde van de verpakking toont kinderen die met de pop spelen, met daarboven de tekening van een personage van wie we de darmen zien. Het personage wordt omgeven door spreukbanden met daarin de uitdrukkingen 'Cloaca est art' (de kunst van het riool), 'Ars gratia Artisis' (kunst om de kunst) en 'Farm MM Clinic', een verwijzing naar de Chinese Art farm van Delvoye, waar hij varkens tatoeëert voordat hij hun huid verkoopt. De duizenden poppen, zonder intrinsieke waarde en in China geproduceerd, worden in Bazel of op de FIAC verkocht aan € 200, in een sfeer die eerder aanleunt bij een speelgoedwinkel dan bij een beurs voor hedendaagse kunst. De Action Doll benadrukt de ironische houding van Delvoye, de 'kunstenaar-ondernemer', die speelt met het fetisjisme van de kunst-koopwaar.

Het werk van de geniale satiricus Jacques Charlier ontheiligt de avant-gardes van de twintigste eeuw door ze te parodiëren, zoals blijkt uit zijn reeks Plinthures in het begin van de jaren 1980 of de tentoonstelling Peintures in de Galerie des Beaux-Arts in Brussel in 1988. In de reeks Exercice de styles – een verwijzing naar Raymond Queneau – die hij aan het einde van de jaren 1980 start, zet Charlier dat satirische werk verder. Zo lijkt Peinture à fond de balles, met zijn kleurrijke schijven, vrolijke balletjes en speelse portret van de kunstenaar, een vervalsing van de beroemde Kreise im Kreis (1923) of Ein paar Runden (1926) van de voorloper van de abstracte kunst Wassily Kandinsky of van de 'Scheibenbildern' van de Duitse modernistische schilder Ernst Wilhelm Nay.

Jacques Charlier, Peinture à fond de balles, 1991
mixed media met lijst van de kunstenaar, ING Collectie

Een hoax

Ezel Lolo valt in de categorie 'hoax'! Aan het begin van de 20e eeuw haalt een groepje mensen van de pers een ongelofelijke grap uit. Om de avant-gardekunst die op het Salon des artistes indépendants wordt getoond op de hak te nemen, maken de herriescoppers een penseel vast aan de staart van een ezel, die op die manier een expressionistische toets aanbrengt op het olieverfschilderij Et le soleil s'endormit sur l'Adriatique. Het groepje dient het werk in bij het Salon onder de naam Joachim Raphaël Boronali. Het is een grap die geschiedenis zal schrijven.

Marcel Duchamp koopt in een winkel voor sanitair een porseleinen urinoir, signeert het met 'R. Mutt 1917', en dient het datzelfde jaar onder een pseudoniem in voor de eerste tentoonstelling van de Society of Independent Artists in New York. Op die manier test hij de beloften van de jury, die beweert geen enkele selectie te maken uit de ingediende werken. De jury vindt Fontaine echter 'immoreel en vulgair' en verwerpt het werk na een stemming. Het pseudoniem van Duchamp leidt tot heel wat speculatie over de betekenis ervan, iets wat Duchamp zelf sluw in de hand werkt.

Marcel Duchamp (1887-1968), Fontaine, 1917/1964
urinoir, wit porselein bedekt met keramisch glazuur en verf, Parijs, MNAM-Centre Pompidou. Photo credit: © Centre Pompidou, MNAM-CCI/Christian Bahier et Philippe Migeat/Dist. RMN-GP • Copyright artwork: © Association Marcel Duchamp / Adagp, Paris

Man Ray, Trompe l'œuf, 1930-1963
 assemblage, foto, bakelieten wc-bril, Parijs, MNAM-Centre Pompidou
 Photo credit: © Centre Pompidou, MNAM-CCI/Philippe Migeat/Dist. RMN-GP • Copyright artwork: © Man Ray Trust / Adagp, Paris

In de geest van de readymades combineert Trompe l'œuf de foto van een struisvoegelei met een bakelieten wc-bril, die als omlijsting dienstdoet. Het werk is zowel een visueel als een tekstueel woordspel. Het speelt met de klankverwantschap tussen œil (oog) en œuf (ei) in de samenstelling trompe-l'œil. De assemblage van de diverse elementen werkt als een trompe-l'oeil. De foto van het ei wekt namelijk de illusie van een echte wc-bodem in wit email. Door een wc-bril als omlijsting te gebruiken, breekt Man Ray spottend met de normen voor hoe een kunstwerk er moet uitzien.

Merda d'artista illustreert al spottend de verhouding tussen de kunstenaar en de kunstmarkt. Het werk bestaat uit negentig conservenblikken, waarvan elk exemplaar – volgens de informatie op de blikken en de verklaringen van de kunstenaar – 30 gram uitwerpselen van de kunstenaar bevat. De bedoeling is dat elk blik aan de goudprijs wordt verkocht. Met Merda d'artista schoffeert de kunstenaar de koper-speculant. Tegenover de aangegeven waarde staat de banale aanblik van het werk en vooral zijn weerzinwekkende inhoud. Het legt cynisch de vinger op de cultus waarvan kunstenaars het voorwerp zijn, tot hun uitwerpselen toe.

Piero Manzoni, Merda d'artista (Merde d'artiste), 1961
 conservenblik met label, blik, bedrukt papier, Parijs, MNAM-Centre Pompidou.
 Photo credit: © Centre Pompidou, MNAM-CCI/Philippe Migeat/Dist. RMN-GP
 Copyright artwork: © Adagp, Paris

Agnès Thurnauer, Portraits grandeur nature, 2009

hars, epoxyverf, Parijs, MNAM-Centre Pompidou • Photo credit: © Centre Pompidou, MNAM-CCI/Dist. RMN-GP • Copyright artwork: © Adagp, Paris

De Portraits grandeur nature (levensgrote portretten) van Agnès Thurnauer vormen een galerij van parallelle personages waarin iconische kunstenaars uit de geschiedenis van de twintigste-eeuwse kunst een ander geslacht toegewezen kregen. De vervrouwelijkte of vermannelijkte inscriptie - afhankelijk van het geval - van de namen van kunstenaars op grote gekleurde badges stelt Thurnauer in staat om op ironische wijze de ondergeschikte plaats van vrouwen in het historische verhaal te onderstrepen en de toeschouwer uit te nodigen om de biografie van de beroemde kunstenaars die hier worden opgeroepen opnieuw te overdenken. Marcel Duchamp wordt dus Marcelle en Andy Warhol, Annie, terwijl Louise Bourgeois Louis wordt.

Parodieën

Vanaf het moment dat de 19e-eeuwse pers 'parodiërende salons' begint te publiceren, zorgen parodie en vermomming voor een lach, doordat ze breken met een bepaalde orde in de kunst. Vanaf het einde van de jaren 1970 geeft de Belg Marcel Mariën Piet Mondriaan ervan langs. Zijn Mondrianités zijn composities waarin de beroemde blauwe, rode en gele vlakken van de Nederlandse schilder worden vervormd tot zeer satirische werken. Mariën gebruikt elementen uit alle tijdperken, van het Egyptische bas-reliëf tot antieke standbeelden. In de jaren 1990 dienen Ernest T. en Sylvie Fleury hem van replek met smakelijke persiflages op Mondriaan.

Alexander Kosolapov, Triptyque Malevitch-Marlboro, 1985
acrylverf op doek, Parijs, MNAM-Centre Pompidou. Photo credit: © Centre Pompidou, MNAM-CCI/
Philippe Migeat/Dist. RMN-GP • Copyright artwork: © Adagp, Paris

Begin jaren 1980 ensceeneert de naar New York uitgeweken Russische kunstenaar Alexander Kosolapov in een aantal schilderijen de bizarre ontmoeting tussen Kazimir Malevitsj en Marlboro. Kosolapov plaatst de naam van Malevitsj in hetzelfde lettertype als dat van Marlboro op een wit-rood oppervlak, wat doet denken aan de beroemde sigarettenpakjes en, via de associatie met de naam van de kunstenaar, aan de geometrische kleurvlakken van het suprematisme. Kosolapov ontwijdt de heilige beeldende ruimte van Malevitsj des te meer door het motief op ironische wijze driemaal te herhalen volgens het aloude principe van de triptiek. In de context van het einde van de Koude Oorlog staat die atypische combinatie ook voor de unie van twee totaal verschillende culturen.

Raymond Hains, Hommage à Mondrian et à de Chirico, 1971
kist in multiplex, bedrukt papier, karton, hout, overschilderde stopverf
Parijs, MNAM-Centre Pompidou. Photo credit: © Centre Pompidou,
MNAM-CCI/Bertrand Prévost/Dist. RMN-GP • Copyright artwork: © Adagp,
Paris

In 1964 wil Raymond Hains afscheid nemen van de affiche, het materiaal waarmee hij op dat ogenblik binnen het nieuwe realisme steeds wordt geassocieerd. Hij roept daartoe een 'fictief en ontvlambaar' kunstenaarsduo in het leven. Hun namen haalt hij bij de staatsbedrijven die de tabakshandel in Frankrijk en Italië regelen, 'SEITA' en 'SAFFA'. Onder die pseudoniemen creëert hij gigantische luciferdozen, in dezelfde trant als de popartvoorwerpen die Claes Oldenburg op dat moment in de Verenigde Staten maakt. Hommage à Mondrian et à de Chirico haalt zijn spottende titel bij de kenmerken van het Italiaanse luciferdoosje dat Hains heeft uitvergroot. De drie primaire kleuren van de gestileerde vlammen doen denken aan de neoplastische schilderkunst, terwijl de luciferkopjes op hun beurt verwijzen naar de beroemde poppen van Giorgio de Chirico.

Spot

“André Breton is perfect om de haan op de kerk te vervangen. Zo'n haan dient toch alleen maar om aan te geven waar de wind vandaan komt.” Door de vader van het surrealisme en talloze andere mensen op de korrel te nemen, maakt Francis Picabia van spot een extra wapen tegen de academisering en commercialisering van de avant-gardes van het begin van de 20e eeuw. Velen zijn daarna nog in zijn voetsporen getreden, van Marcel Broodthaers in België tot Ad Reinhardt in de Verenigde Staten. Ook het kleine wassenbeeldenmuseum van Guillaume Bijl hoort volledig thuis in deze categorie.

William Wegman, Getting into ArtForum, 1970-1971
Zilvergelatinedruk, Parijs, MNAM-Centre Pompidou. Photo credit:
© Centre Pompidou, MNAM-CCI/Philippe Migeat/Dist. RMN-GP
Copyright artwork: © William Wegman

Marcel Broodthaers, Lingot, 1971,
goudstaaf, Maria Gilissen-Broodthaerscollectie

Salvador Dalí, televisie optredens:

'Je suis fou ! du chocolat Lanvin' (Ik ben gek! op de chocolade van Lanvin), 1970. Reclame, video, 15", Maison de la publicité

Dankzij 'paranoia' of de 'trotse verheerlijking [van mezelf]' slaagt de jonge Salvador Dalí erin om zijn angsten te overwinnen. Vanaf zijn puberteit bouwt hij zorgvuldig zijn personage op. Hij is vastbesloten om de 'armzaligen' rondom hem te laten kennismaken met zijn excentriciteit door zijn verschijningen volledig te theatraliseren, waarbij hij niet alleen zijn discours, maar ook zijn kleding en gebaren verfijnt. Als initiatiefnemer van protohappenings vanaf de jaren 1930 begrijpt Salvador Dalí al snel de macht van televisie. Hij duikt op in talloze programma's van Franse zenders. Dalí vermijdt de clichés van de weldenkendheid die met de avant-gardekunst geassocieerd worden, voert zijn gierige genie op met zijn waanzinnige narcisme en zijn liefde voor geld, en verdedigt op schandalige wijze het fascisme en de monarchie.

De kunstenaar als nar

De figuur van de kunstenaar-nar wordt op de spits gedreven door Salvador Dalí, die de lach op zijn eigen buitensporige en egocentrische persoon richt, en zo via zichzelf de hele kunstwereld bekritiseert. De Franse televisiestudio's werden het perfecte decor voor deze 'trotse verheerlijking' van zichzelf. Enkele onvergetelijke tv-optredens zijn een perfecte afsluiter van deze tentoonstelling.

2. De peters van de tentoonstelling: Alex Vizorek en Stijn Van de Voorde

“Ik ben erg blij dat ik één van de peters ben van de Hahaha-tentoonstelling, omdat het mijn twee passies in de verf zet, kunst en lachen! En wat een genot om te beseffen dat lachen soms kunst kan maken, of dat kunst soms mensen aan het lachen maakt. Ik, die mensen aan het lachen probeerde te maken met kunst, ontdek hier dat het een hele kunst is om mensen aan het lachen te maken.”

Alex Vizorek

© Pierre-Yves Thienpont - Le Soir

© De Morgen

“Ik ben een grote fan van de juiste mop op het juiste moment op de juiste plaats. En liefst ook nog om te juiste reden. Ik geloof ook dat de interessantste kunstenaars op aarde altijd een juist gevoel voor humor hebben. Een échte kunstenaar neemt humor serieus.”

Stijn Van de Voorde

3. Hahahagenda: alle activiteiten in de marge van de tentoonstelling

Op de Hahahagenda staan niet alleen rondleidingen en workshops voor kinderen, maar ook sessies lachyoga, improvisaties in het teken van humor of concerten. Op die manier kunnen bezoekers tijdens de avondopenstellingen

op vrijdag uitgebreid kennismaken met het thema humor.

Alle details op:

https://promo.ing.be/stories/NL/Kunst/Articles/Expo_hahahagenda/

4. Virtual reality: de tentoonstelling in het midden van de stad Brussel

In het verlengde van deze tentoonstelling stellen KANAL-Centre Pompidou en zijn partners ING en Orange Belgium voor om Brussel op een andere manier te ontdekken, via een verbazingwekkend parcours.

Tien punten op deze route verbinden de voorgestelde werken met historische plaatsen in het centrum van Brussel. Zo ontmoet Marcel Duchamp de Manneken Pis, Présence Fanchouette's Venus "de Mille-Eaux" haar halfzuster Minerva op de

Zavel en Georges Brecht's Flessenopener de Gouden Papieren Bloem, geliefd door Magritte en Scutenaire.

Gewapend met uw gsm ontdekt u nieuwe dimensies en krijgt u toegang tot fascinerende verhalen en anekdotes die verduidelijken waarom Brussel de juiste plaats was om deze originele tentoonstelling te presenteren.

Meer informatie binnenkort op ing.be/kunst.

5. Praktische informatie

- Hahaha. De humor van de kunst
- Open voor publiek: 15 september 2021 tot 16 januari 2022
- ING Art Center, Koningsplein 6, 1000 Brussel
- ing.be/kunst
- Van woensdag tot zondag, van 10u00 tot 18u00
Nocturnes op vrijdag, tot 21u00
- Tarieven: van 0 tot 12 euro; 50% voor alle ING-klanten
- Er worden conform de overheidsrichtlijnen diverse sanitaire maatregelen getroffen om de veiligheid van alle bezoekers te garanderen.

Catalogus van de tentoonstelling

Hahaha, door Nicolas Liucci-Goutnikov, Parijs, Éditions Skira, Paris; 208 pagina's ; Prijs: 35€ (in het ING Art Center); ISBN: 978.2.37074.151.6

Curator van de tentoonstelling

Nicolas Liucci-Goutnikov
Anne Petre, verantwoordelijke Kunst, ING in België

Contact voor pers

Joëlle Neeb
Media Relations Manager, ING Belgium
joelle.neeb@ing.com
+32 478 63 03 87

6. Over ING, KANAL-Centre Pompidou en Centre Pompidou

Over ING

ING ondersteunt kunst in de samenleving en wil die zo toegankelijk mogelijk maken. Dit gebeurt via de ING-kunstcollectie, via tentoonstellingen en via sponsoring. ING gelooft in de rol van kunst en haar impact op ons dagelijkse leven. Kunst verbreedt de perspectieven en vormt een hefboom door conventies te doorbreken, de geest te verruimen en grenzen te verleggen.

Het ING Art Center opende in 1986 en is sindsdien een actieve culturele partner in Brussel. Het gebouw dat vandaag voornamelijk in het teken van moderne en hedendaagse kunst staat, verwelkomt tijdelijke tentoonstellingen gewijd aan kunstenaars zoals James Ensor, Peter Kogler, Christo en Jeanne-Claude. Ook worden er thematische tentoonstellingen georganiseerd zoals Pop Art in Belgium, Guggenheim.Full abstraction, Revolutions: Records and Rebels, 1966-1970 en Love. Hate.Debate. Het ING Art Center heeft al meer dan zestig tentoonstellingen op zijn palmares en registreerde al meer dan drie miljoen bezoekers.

Meer informatie vindt u op ing.be/kunst.

Over KANAL-Centre Pompidou, Brussel

“In de vaste overtuiging dat kunst en cultuur mensen bij elkaar brengen in een maatschappij die almaar meer verdeelt, creëert KANAL-Centre Pompidou een plaats waar iedereen zich thuis zal voelen.” Yves Goldstein, Directeur en Chief of mission van Stichting Kanal

Dit ambitieuze project, gedragen door het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, wil aan Brussel een culturele pool geven die bijdraagt tot haar uitstraling als hoofdstad van Europa. In het kader van een tienjarige samenwerkingsovereenkomst met het Centre Pompidou, zal het toekomstige KANAL-Centre Pompidou niet alleen een museum voor moderne en hedendaagse

kunst herbergen, maar ook de rijke collectie architectuur en stedenbouw van de stichting CIVA. Verschillende publieksruimtes zullen worden gebruikt voor allerlei culturele activiteiten, waaronder podiumkunsten.

De voormalige Citroëngarage aan het IJzerplein heeft na de tentoonstellingen KANAL Brut en It Never Ends de deuren gesloten met het oog op renovatie- en transformatiewerken. De definitieve opening van het museum is gepland in 2024.

Meer informatie vindt u op kanal.brussels.

Over Centre Pompidou, Parijs

Sinds de opening in 1977 is het Centre Pompidou stevig verankerd in Parijs, met een openheid voor de wereld en innovatie. Het iconische gebouw verleent in het Musée national d'art moderne onderdak aan de rijkste collectie moderne en hedendaagse kunst in Europa, en een van de twee grootste ter wereld. De collectie – van belangrijke historische collecties tot de meest recente aanwinsten – bestrijkt kunst domeinen zoals beeldende kunst, fotografie, nieuwe media, grafische kunsten, experimentele cinema, architectuur en design. Met meer dan 120 000 kunstwerken vormt de collectie een referentieverzameling voor de kunst van de 20e en de 21e eeuw.

Het programma van het Centre Pompidou is ontzettend gevarieerd, met onder meer tentoonstellingen, lezingen, festivals, optredens, filmvertoningen en workshops voor het jonge publiek. Het brengt verschillende disciplines en doelgroepen samen, en lokt elk jaar meer dan 3,5 miljoen bezoekers. Trouw aan zijn streven om cultuur en creativiteit zo toegankelijk mogelijk te maken, organiseert het Centre Pompidou ook activiteiten in de regio's en het buitenland.

Meer informatie vindt u op centrepompidou.fr.

Koningsplein 6, 1000 Brussel

Reinventing the future since 1871.
ing.be/150years

ING België NV • Bank/Kredietgever • Marnixlaan 24, B-1000 Brussel • RPR Brussel • BTW: BE 0403.200.393 • BIC: BBRUBEBB • IBAN: BE45 3109 1560 2789 • www.ing.be • Neem contact op met ons via ing.be/contact • Verzekeringmakelaar ingeschreven bij de FSMA onder het nummer 0403.200.393 • Verantwoordelijke uitgever: Sali Salieski • Sint-Michielswarande 60, B-1000 Brussel – 720587N • 08/2021

do your thing